

Voortgangsonderzoek Samenwerking met Vlaanderen

Colofon

Dit rapport is opgesteld in opdracht van de rekenkamercommissie van Waterschap Brabantse Delta.

Auteurs	Y. van den Berg en G. Nieuwe Weme, werkzaam bij B&A Groep
Plaats, datum	Den Haag, 26 augustus 2022

Inhoudsopgave

1. Managementsamenvatting	5
1.1 Achtergrond en vraagstelling	5
1.2 Beantwoording centrale vraag	5
1.3 Conclusies	6
1.4 Aanbevelingen	8
2. Vraagstelling en onderzoeksverantwoording	11
2.1 Aanleiding	11
2.2 Vraagstelling	11
2.3 Onderzoeksverantwoording	11
3. Bevindingen AB-besluit	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Uitkomsten onderzoek 2018 en AB-besluit	15
3.3 Samenwerkingsagenda Vlaanderen 2019	16
3.4 Opvolging AB-besluit (1) met Vlaamse gemeenten komen tot gemeenschappelijke onderwerpen	18
3.5 Opvolging AB-besluit (2) Belgisch-Nederlands grensoverleg benutten om te komen tot samenwerkingsagenda	20
3.6 Opvolging AB-besluit (3) zo mogelijk tweejaarlijks rapporteren aan AB over de samenwerking	23
Bijlage 1: Gehanteerde bronnen	27
Bijlage 2: Bestuurlijke reactie	29
Bijlage 3: Nawoord	32

1

MANAGEMENTSAMENVATTING

1. Managementsamenvatting

1.1 Achtergrond en vraagstelling

Op 22 augustus 2018 is het rapport van de Rekenkamercommissie over de samenwerking met Vlaanderen besproken in het Algemeen Bestuur. Het rapport bevatte een aantal aanbevelingen, waarbij in de behandeling in het Algemeen Bestuur is gekomen tot het volgende besluit:

1. Met de Vlaamse gemeenten het traject verkennen om tot gemeenschappelijke onderwerpen te komen;
2. Het Belgisch-Nederlands grensoverleg benutten om tot een samenwerkingsagenda te komen;
3. Zo mogelijk tweejaarlijks te rapporteren aan het algemeen bestuur over de samenwerking met Vlaanderen

Het doel van dit opvolgonderzoek is na te gaan of en zo ja welke opvolging is gegeven aan het besluit van het Algemeen Bestuur. De centrale vraagstelling luidt:

Welke opvolging is gegeven aan het AB-besluit over het rekenkameronderzoek Samenwerking Vlaanderen en is de opvolging in lijn met het AB-besluit?

Deze centrale vraag is in de volgende deelvragen uitgewerkt:

1. Heeft de verkenning met Vlaamse gemeenten naar gemeenschappelijke onderwerpen plaatsgevonden?
2. Zo ja, tot welke gemeenschappelijke onderwerpen is gekomen en hoe is daar vervolg aangegeven?
3. Is het Belgisch-Nederlands grensoverleg benut om tot een samenwerkingsagenda te komen?
4. Zo ja, tot welke samenwerkingsagenda is gekomen?
5. Op welke wijze en met welke partners wordt uitvoering gegeven aan deze samenwerkingsagenda?
6. Indien gekomen is tot gemeenschappelijke onderwerpen en een samenwerkingsagenda, hoe verhouden de daarin gekozen onderwerpen zich tot de als actueel ervaren opgaven bij de partners van de Vlaams-Nederlandse samenwerking?
7. Op welke wijze en waarover wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd als het gaat om de samenwerking met Vlaanderen?
8. Op welke wijze wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd over de opvolging van het AB-besluit van 22 augustus 2018 naar aanleiding van het rekenkameronderzoek Samenwerking Vlaanderen?

1.2 Beantwoording centrale vraag

Op de volgende wijze is opvolging gegeven aan het AB-besluit over de samenwerking met Vlaanderen: In juni 2019 is de nota "SAMEN grenzen overbruggen, Aanpak samenwerkingsagenda Vlaanderen" ter besluitvorming aan het AB voorgelegd. De aanleiding voor deze nota is als volgt verwoord in de nota: *Met de voorgestelde aanpak voor het ontwikkelen van een samenwerkingsagenda geeft het waterschapsbestuur invulling aan de aanbevelingen van de rekenkamercommissie. Het betreft tevens een actualisatie van de bestaande strategie uit 2013 en maakt de ambitie uit het bestuursakkoord concreet (p4).* Daarmee zijn er drie aanleidingen: invulling geven aan de aanbevelingen van de rekenkamercommissie, concreet maken van de ambities uit het bestuursakkoord¹ en actualiseren van de bestaande strategie.

¹ De ambitie voor de samenwerking met Vlaanderen is algemeen omschreven in het bestuursakkoord: "Ook zoeken we internationaal de samenwerking, bijvoorbeeld met onze burens in Vlaanderen."

Daarmee is opvolging gegeven aan het eerdere rekenkameronderzoek op dit thema door een samenwerkingsagenda op te stellen.

Van de samenwerkingsagenda gaat geen expliciete sturing uit op de daadwerkelijke grensoverschrijdende samenwerking. Het is geen gezamenlijke agenda waar de Vlaamse partners zich aan verbonden hebben. De samenwerkingsagenda is vooral een beschrijving van de feitelijke grensoverschrijdende samenwerking aangevuld met een aantal ambities van waterschap Brabantse Delta. Bijvoorbeeld op het vlak van de energietransitie. Het is de vraag of de ambitie om de samenwerking op een 'hogere' planmatig niveau te krijgen is door bijvoorbeeld gezamenlijke plan- en visievorming. Het zijn deze ambities waar in de praktijk geen handen en voeten aan wordt gegeven. De Vlaamse partners hebben namelijk geen ambities op dit vlak, zij werken het liefst samen in concrete projecten en uitvoering. De grensoverschrijdende samenwerking vindt daarom plaats op het niveau van gezamenlijke projecten, elkaar informeren en operationele samenwerking in het beheer van waterlopen en het verder doorontwikkelen van deze projecten.

Wat betreft het deelbesluit over de verkenning met de Vlaamse gemeenten kan het volgende worden geconstateerd:

Deze verkenning heeft niet plaatsgevonden ter opstelling van de samenwerkingsagenda zoals hiervoor benoemd. Dat is daarmee niet in lijn met het AB-besluit. Wel zijn er bilaterale contacten op bestuurlijk niveau. En er is goed contact op projectmatig en uitvoerend niveau met ambtelijke vertegenwoordigers van een aantal Vlaamse gemeenten. Daar waar samenwerking is, wordt deze ook vaak weer opgevolgd door nieuwe samenwerkingsprojecten. Van Vlaamse kant is er een wens tot samenwerking in concrete projecten. Van de kant van het waterschap Brabantse Delta is er ook een ambitie om aan gebiedsplannen te werken op een meer abstract ambitie- en visieniveau. Bij de gesproken Vlaamse partners is daar weinig behoefte aan.

Wat betreft het deelbesluit over benutting van het Belgisch-Nederlands grensoverleg voor het opstellen van een samenwerkingsagenda kan het volgende worden geconstateerd:

Het Belgisch-Nederlands grensoverleg (BENEGO) is niet benut voor het opstellen van de samenwerkingsagenda. Dat is niet in lijn met het AB-besluit. Er vindt nu een onderzoek plaats naar de toekomstige invulling van BENEGO (inhoudelijke thema's en organisatie). De Vlaamse gemeenten direct aan de grens voelen de noodzaak het meest tot samenwerking met hun Nederlandse buurgemeenten en bij (watergerelateerde) gebiedsontwikkelingen ook met het waterschap Brabantse Delta. Denk aan de samenwerking rondom 't Merkske en grenspark De Kalmthoutse Heide.

Wat betreft het deelbesluit over de tweejaarlijkse rapportage aan het Algemeen Bestuur kan het volgende worden geconstateerd:

Het Algemeen Bestuur heeft een tweetal voortgangsrapportages ontvangen (in 2020 en 2022). De informatievoorziening is daarmee in lijn met het AB-besluit. Daarnaast wordt het AB over individuele projecten met een grensoverschrijdend karakter apart geïnformeerd.

1.3 Conclusies

Conclusie 1: Op ambtelijk niveau zijn goede en ook regelmatige contacten tussen Brabantse Delta en een aantal Vlaamse partners.

Uit het opvolgonderzoek blijkt dat het waterschap Brabantse Delta met de Vlaamse Milieumaatschappij en de provincie Antwerpen goede en regelmatige ambtelijke contacten heeft. Dit volgt ook uit het feit dat dit belangrijke waterbeherende partners in Vlaanderen zijn. Bovendien zijn het vaak ook partners in grensoverschrijdende projecten waarin Brabantse Delta participeert.

Met de Vlaamse gemeenten zijn deze contacten er ook, alhoewel minder frequent. Dat laat zich ook verklaren door de beperkte rol van de Vlaamse gemeenten in het waterbeheer. Contacten die er zijn, komen voort uit gebiedsgerichte grensoverschrijdende projecten met een watercomponent. Denk aan het grenspark De Kalmthoutse Heide en de gebiedsontwikkeling rondom t 'Merkske. Verder zijn op uitvoeringsniveau, bijvoorbeeld rondom wateroverlast en riolering, beheer, niet specifiek projectgebonden pragmatische contacten.

Met andere belangenorganisaties van Vlaamse en Nederlandse zijde (natuur en agrariërs) is vooral in grensoverschrijdende, vaak Europees gefinancierde, projecten sprake van samenwerking met regelmatige en goede contacten.

Conclusie 2: Op bestuurlijk niveau vindt ontmoeting plaats en wordt pragmatisch invulling gegeven aan relatiebeheer.

De verklaring voor deze conclusie is vooral gelegen in het feit dat de bestuurlijke verantwoordelijkheden voor het waterbeheer in Vlaanderen anders en over veel meer partijen is verdeeld. 'De twee zijden van de ritsluiting passen niet goed in elkaar.' Zo is er niet één set van Vlaamse bestuurlijke counterparten voor de bestuurders van het waterschap Brabantse Delta. Dat betekent niet dat bestuurlijke contacten ontbreken. Alleen vinden deze vooral plaats in een setting van elkaar ontmoeten en elkaar informeren. Dat kan in formele grensoverschrijdende overlegvormen (GOW, Maasbekken) die veelal eens per jaar plaatsvinden. Daarnaast is sprake van bilaterale contacten met bestuurders aan Vlaamse zijde. Deze contacten zijn veelal niet voorzien van een concrete beleids- of uitvoeringsagenda. Het doel is dat men elkaar kent en waar nodig snel weet te vinden.

Van een gezamenlijke Vlaams-Nederlandse bestuurlijke sturing op grensoverschrijdende projecten of gebiedsontwikkeling is nauwelijks sprake. De ambtelijk-operationele samenwerking is leidend in de grensoverschrijdende samenwerking. De bestuurders van beide zijden van de grens lijken eerder faciliterend aan deze samenwerking.

Conclusie 3: De gewenste grensoverschrijdende samenwerkingsthema's zijn waterkwantiteit en - waterkwaliteit aangevuld met klimaatadaptatie op het gebied van wateroverlast en droogte.

Aan beide kanten van de grens wordt het belang op deze thema's gelijkkelijk onderschreven en daar is ook de meeste urgentie, ambitie en inzet te verwachten. Het zijn in de praktijk ook de thema's waar de meeste grensoverschrijdende samenwerking op plaatsvindt. Het thema energietransitie dat wel is benoemd in de samenwerkingsagenda, wordt niet als een thema beschouwd waar grensoverschrijdende samenwerking urgent is.

Conclusie 4: Langdurige projectmatige samenwerking borgt de grensoverschrijdende samenwerking.

De projecten met Europese financiering hebben een belangrijke stimulans gegeven aan de grensoverschrijdende samenwerking. Deels omdat sprake is van een grote gelijkwaardigheid tussen de Vlaamse en Nederlandse partners. Maar ook omdat het goed onderbouwde en vaak langjarige projecten zijn waarop een stevige verantwoordingsplicht zit. Ondanks enige terughoudendheid aan Nederlandse zijde om aan Europese projectfinanciering te beginnen (veel schrijf- en verantwoordingslast), blijkt de mal van de Europese projectfinanciering een goede manier om tot grensoverschrijdende samenwerking te komen. Aan Vlaamse zijde is de Nederlandse terughoudendheid als het gaat om Europese projectfinanciering in de interviews niet naar voren gekomen. Voor Vlaamse overheden is Europese financiering meer dan eens een onderdeel van de structurele begroting, waar bij Nederlandse partners Europese financiering meer wordt beschouwd als aanvullende projectfinanciering.

Deze Europese projecten hebben vaak ook een vorm van vervolg: van een project komt een project. Dat komt doordat partners elkaar inmiddels goed kennen en elkaar op de hoogte houden en opzoeken als zich kansen of een noodzaak tot samenwerking zich voordoen.

Aan de zijde van het waterschap Brabantse Delta is een ambitie om hoger in de samenwerkingspiramide te komen (van elkaar kennen, elkaar informeren, afstemmen tot aan de meest intensieve samenwerkingsvorm: gezamenlijke visie- en planvorming). De ambitie om tot gezamenlijke visie- en planvorming te komen, ontbreekt aan Vlaamse zijde. Aan Vlaamse zijde is meer behoefte aan een pragmatische bottom-up benadering in de vorm van projecten. Gezamenlijke visie- en planvorming zijn alleen kansrijk als dit onderdeel is van een concreet uitvoeringsproject.

Conclusie 5: Cultuurverschillen tussen Vlaanderen en Nederland bestaan, maar vormen bij goede relaties en langdurige samenwerking geen obstakel voor de grensoverschrijdende samenwerking.

De Nederlandse en Vlaamse partners zijn, zo blijkt de uit de interviews, goed op de hoogte van de cultuurverschillen tussen Nederland en Vlaanderen. Bij goede relaties en langdurige samenwerkingservaring vormen deze geen obstakel bij grensoverschrijdende samenwerking. Nederlandse partners zijn zich bewust van hun eigen werkcultuur en waarin die verschilt ten opzichte van de Vlaamse partners. Dit bewustzijn over de eigen en Nederlandse werkcultuur is er ook bij de Vlaamse partners. Vlaamse partners sturen meer dan eens ook vertegenwoordigers die goed kunnen omgaan met de Nederlandse werkcultuur. Nederlandse partners houden ook rekening met de Vlaamse werkcultuur. Sprake is van respect over en weer voor elkaars specifieke kwaliteiten.

1.4 Aanbevelingen

Aanbeveling 1: Bouw voort op de bestaande grensoverschrijdende projecten en relaties met de belangrijkste waterpartners en zorg voor evenwichtige financiering vanuit beide zijden.

Des te meer samenwerkingsprojecten des te groter de kans dat de samenwerking op een ander thema wordt vervolgd. Daarbij moet een wederzijds gevoelde noodzaak en toegevoegde waarde bestaan. Aan een top-down benadering met een Vlaams-Nederlandse beleidsagenda met daarin doelen en samenwerkingsthema's gevolgd door een uitvoeringsagenda is aan Vlaamse zijde geen behoefte. De samenwerkingsprojecten en operationele samenwerking die organisch en niet planmatig ontstaan, lijken het meest kansrijk.

Aan Vlaamse zijde is vanuit de Vlaamse regering de ambitie om de huidige versnippering van de verantwoordelijkheden rondom waterbeheer te verminderen. In Vlaanderen zijn nu ruim honderd waterbeheerders, de ambitie is om dit fors te verminderen. De beweging, die al is ingezet en wordt voortgezet, is om de taken te concentreren bij de provincie en de Vlaamse Milieumaatschappij. Dit zijn al de belangrijkste waterpartners voor waterschap Brabantse Delta en het belang van deze partners neemt naar verwachting verder toe.

Zodra het idee voor een samenwerkingsproject 'ontstaan' is, is het van belang dat sprake is van een evenwichtige financiering vanuit beide zijden van de grens. Uit het opvolgonderzoek blijkt bijvoorbeeld dat vanuit Vlaamse zijde zogenaamde Blue-dealmiddelen beschikbaar zijn waardoor Vlaamse partners sneller dan in voorgaande jaren een beroep kunnen doen op middelen. In ieder geval sneller dan het verkrijgen van Europese middelen. Dan is het zaak dat aan Nederlandse kant ook snel tot middelen gekomen kan worden.

Aanbeveling 2: Schoenmaker houd je bij je thematische leest en check als AB of de grensoverschrijdende samenwerking afdoende wordt ingezet om de eigen doelen te bereiken.

Het waterschap dient zich te richten op de thema's waar het waterschap over gaat, namelijk waterkwaliteit en -kwantiteit en klimaatadaptatie. Sluit op verzoek van andere overheden (gemeenten, provincie) en partners (natuur en agrarisch) aan bij gebiedsontwikkelingen met een watercomponent. Zoek daarbij

vooral het projectmatige en operationele samenwerkingsniveau. Daar ligt de grootste voedingsbodem voor grensoverschrijdende samenwerking.

Beschouw grensoverschrijdende samenwerking als instrument om de doelen van het waterschap (o.a. als gevolg van wettelijke kaders en Europese Richtlijnen) in de vorm van projecten te realiseren. Een gezamenlijk Vlaams-Nederlandse beleidsagenda die sturend is op de aard van de grensoverschrijdende samenwerking is niet nodig, zolang met concrete grensoverschrijdende projecten de eigen doelen bereikt worden. Dat vraagt van het AB om periodiek (net als nu elke twee jaar) te toetsen of de grensoverschrijdende samenwerking leidt tot de eigen doelrealisatie. Het vraagt daarnaast van het AB het inzicht in of zich nog onbenutte kansen voordoen in de grensoverschrijdende samenwerking die het doelbereik bevorderen. Dat betekent dat de huidige voortgangsrapportage naast een verantwoording over de projecten:

- ook inzicht moet bieden in de eigen doelrealisatie en
- inzicht moet bieden op welke thema's onbenutte grensoverschrijdende samenwerking kan bijdragen aan een verdere doelrealisatie.

Samengevat: gezamenlijk Vlaams-Nederlands grensoverschrijdend beleid is niet nodig, wel moet steeds worden vastgesteld of de grensoverschrijdende samenwerking bijdraagt aan de doelen van het waterschap. Daarmee is de grensoverschrijdende samenwerking een instrument om doelen te bereiken en geen doel op zich.

Aanbeveling 3; Leer van andere waterschappen over grensoverschrijdende samenwerking

Het advies is om ambtelijk in gesprek te gaan met waterschappen die met dezelfde grensoverschrijdende samenwerkingen te maken hebben met als doel om te vernemen hoe die waterschappen omgaan met grensoverschrijdende samenwerking en wat er onderling van elkaar kan worden geleerd.

2

VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSVERANTWOORDING

2. Vraagstelling en onderzoeksverantwoording

2.1 Aanleiding

Op 22 augustus 2018 is het rapport van de Rekenkamercommissie over de samenwerking met Vlaanderen besproken in het Algemeen Bestuur. Het rapport bevatte een aantal aanbevelingen, waarbij in de behandeling in het Algemeen Bestuur is gekomen tot het volgende besluit:

1. Met de Vlaamse gemeenten het traject verkennen om tot gemeenschappelijke onderwerpen te komen;
2. Het Belgisch-Nederlands grensoverleg benutten om tot een samenwerkingsagenda te komen;
3. Zo mogelijk tweejaarlijks te rapporteren aan het algemeen bestuur over de samenwerking met Vlaanderen.

Het doel van dit opvolgonderzoek is na te gaan of en zo ja welke opvolging is gegeven aan het besluit van het Algemeen Bestuur.

2.2 Vraagstelling

De volgende centrale vraag voor dit opvolgonderzoek is gehanteerd:

Welke opvolging is gegeven aan het AB-besluit over het rekenkameronderzoek Samenwerking Vlaanderen en is de opvolging in lijn met het AB-besluit?

Deze centrale vraag is in de volgende deelvragen uitgewerkt:

1. Heeft de verkenning met Vlaamse gemeenten naar gemeenschappelijke onderwerpen plaatsgevonden?
2. Zo ja, tot welke gemeenschappelijke onderwerpen is gekomen en hoe is daar vervolg aangegeven?
3. Is het Belgisch-Nederlands grensoverleg benut om tot een samenwerkingsagenda te komen?
4. Zo ja, tot welke samenwerkingsagenda is gekomen?
5. Op welke wijze en met welke partners wordt uitvoering gegeven aan deze samenwerkingsagenda?
6. Indien gekomen is tot gemeenschappelijke onderwerpen en een samenwerkingsagenda, hoe verhouden de daarin gekozen onderwerpen zich tot de als actueel ervaren opgaven bij de partners van de Vlaams-Nederlandse samenwerking?
7. Op welke wijze en waarover wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd als het gaat om de samenwerking met Vlaanderen?
8. Op welke wijze wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd over de opvolging van het AB-besluit van 22 augustus 2018 naar aanleiding van het rekenkameronderzoek Samenwerking Vlaanderen?

2.3 Onderzoeksverantwoording

Het onderzoek heeft bestaan uit documentenstudie, veldwerk en analyse.

Documentenstudie

Om na te gaan welke opvolging is gegeven aan het besluit van het Algemeen bestuur zijn de volgende documenttypen geanalyseerd om tot een eerste beantwoording van de onderzoeksvragen te komen:

- Verslagen van bestuurlijke en ambtelijke overleggen in de Vlaams-Nederlandse samenwerking en het Belgisch-Nederlands grensoverleg.
- De samenwerkingsafspraken en de samenwerkingsagenda Vlaanderen.
- Voortgangsverslagen van de uitvoering van de samenwerkingsafspraken en -agenda's.
- Eventueel andere verstrekte informatie aan het Algemeen Bestuur over de samenwerking met Vlaanderen en de uitvoering van het AB-besluit van 22 augustus 2018.

In bijlage 1 zijn alle geraadpleegde documenten weergegeven.

Veldwerk

Het doel van het veldwerk (in de vorm van interviews) was meervoudig: een check op de feitelijke compleetheid van de documentenstudie, een aanvulling op eventuele witte vlekken en het ophalen van ervaringen met en verklaringen voor de opvolging. Een drietal respondentgroepen is bevraagd, waarvan een aantal respondenten aan het vorige onderzoek (van waterschap Brabantse Delta, de provincie Antwerpen en de Vlaamse Milieumaatschappij) ook hebben deelgenomen:

1. Bestuurlijk en ambtelijk vertegenwoordigers van Waterschap Brabantse Delta.
 - a. Twee DB-leden met de grensoverschrijdende samenwerking in de portefeuille.
 - b. Vier ambtelijk vertegenwoordigers betrokken bij de grensoverschrijdende samenwerking.
2. Nederlandse samenwerkingspartners in de grensoverschrijdende samenwerking.
 - a. Drie bestuurlijke en twee ambtelijke vertegenwoordigers van Nederlandse gemeenten in BENEGO verband.
 - b. Vier andere betrokken partners in de grensoverschrijdende samenwerking.
3. Vlaamse samenwerkingspartners in de grensoverschrijdende samenwerking
 - a. Een bestuurlijke en een ambtelijke vertegenwoordiger van Vlaamse gemeenten in BENEGO verband.
 - b. Vijf andere betrokken partners in de grensoverschrijdende samenwerking in een groepsinterview.

De interviews hebben, afhankelijk van de respondentgroep, zich op de volgende gespreksonderwerpen gericht.

- De huidige gezamenlijke samenwerkingsthema's.
- De gewenste actuele samenwerkingsthema's.
- De wijze waarop aan de samenwerkingsthema's vorm en inhoud wordt gegeven.
- De wijze waarop het AB wordt geïnformeerd over de grensoverschrijdende samenwerking (alleen respondenten van Brabantse Delta).

Analyse

De analyse is gericht op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Hierbij is de methode *triangulatie*² gehanteerd. De analyse is in een nota van bevindingen weergegeven en voor ambtelijk en bestuurlijk wederhoor voorgelegd.

² Daar waar sprake is van overeenkomsten tussen de verschillende bronnen, is sprake van een bevinding. Als die bevinding logisch kan worden verklaard, is sprake van een conclusie. In het geval dat bronnen elkaar tegenspreken, is verdiepende analyse van de bevindingen nodig.

3

**BEVINDINGEN OPVOLGING AB-
BESLUIT**

3. Bevindingen AB-besluit

3.1 Inleiding

Dit bevindingenhoofdstuk is als volgt opgebouwd:

- Uitkomsten onderzoek 2018 en AB-besluit.
- Bevindingen opvolging AB-besluit (1) met Vlaamse gemeenten komen tot gemeenschappelijke onderwerpen.
- Bevindingen opvolging AB-besluit (2) benutten van Belgisch-Nederlands grensoverleg om te komen tot een samenwerkingsagenda.
- Bevindingen opvolging AB-besluit (3) zo mogelijk tweejaarlijks rapporteren aan AB over de samenwerking.

Voor elk van de AB-besluiten is een aantal deelvragen geformuleerd. Deze worden voor de snelle lezer eerst op hoofdlijnen beantwoord. Daarna volgt een onderbouwing van dat antwoord.

3.2 Uitkomsten onderzoek 2018 en AB-besluit

In 2018 heeft de rekenkamercommissie het onderzoeksrapport Samenwerking Vlaanderen aangeboden aan het Algemeen Bestuur. De centrale vraagstelling van het onderzoek luidde:

Hoe verloopt de samenwerking tussen Vlaanderen en het waterschap Brabantse Delta?

In het onderzoek trok de rekenkamercommissie de volgende conclusies:

- De samenwerking tussen Vlaanderen en waterschap Brabantse Delta is beleidsmatig en bestuurlijk verankerd, maar is in de praktijk weinig voorzien van meetbare doelen.
- De samenwerking met Vlaanderen op ambtelijk operationeel niveau functioneert goed.
- De samenwerkingsagenda en de bestuurlijke samenwerking hebben een nieuwe impuls nodig.
- Resultaten van de samenwerking zijn beperkt inzichtelijk en hebben voornamelijk betrekking op het proces (elkaar kennen en vinden) van samenwerken.

De rekenkamercommissie kwam tot de volgende aanbevelingen:

- Voorzie de samenwerking van te realiseren maatschappelijke effecten en een concrete Uitvoeringsagenda.
- Zorg voor een thematische agenda voor de samenwerkingsagenda waarmee bestuurders zich kunnen profileren en verbreed de samenwerking met grensgemeenten.
- Rapporteer tweejaarlijks aan het Algemeen Bestuur over de samenwerking met Vlaanderen en laat het AB dan de kaders stellen voor inhoudelijke thema's, de te bereiken resultaten en de te hanteren samenwerkingsstrategie.

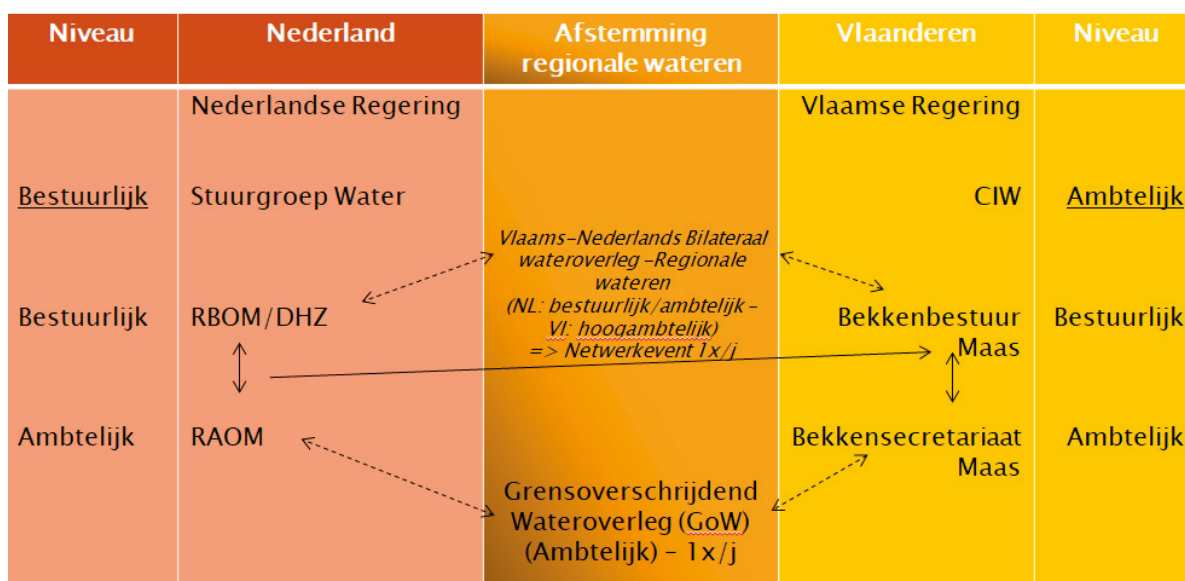
Bij de behandeling van het rekenkamerrapport in het Algemeen Bestuur in augustus 2018 heeft het Algemeen Bestuur de volgende besluiten genomen naar aanleiding van het rapport.

- Met de Vlaamse gemeenten het traject verkennen om tot gemeenschappelijke onderwerpen te komen;
- Het Belgisch-Nederlands grensoverleg benutten om tot een samenwerkingsagenda te komen;
- Zo mogelijk tweejaarlijks te rapporteren aan het algemeen bestuur over de samenwerking met Vlaanderen.

3.3 Samenwerkingsagenda Vlaanderen 2019

In juni 2019 is de nota "SAMEN grenzen overbruggen, Aanpak samenwerkingsagenda Vlaanderen" ter besluitvorming aan het AB voorgelegd. De aanleiding voor deze nota is als volgt verwoord in de nota: *Met de voorgestelde aanpak voor het ontwikkelen van een samenwerkingsagenda geeft het waterschapsbestuur invulling aan de aanbevelingen van de rekenkamercommissie. Het betreft tevens een actualisatie van de bestaande strategie uit 2013 en maakt de ambitie uit het bestuursakkoord concreet (p4).* Daarmee zijn er drie aanleidingen: invulling geven aan de aanbevelingen van de rekenkamercommissie, concreet maken van de ambities uit het bestuursakkoord³ en actualiseren van de bestaande strategie.

De samenwerkingsagenda begint met een analyse van de behaalde resultaten en een beschrijving van de op dat moment geldende organisatie van de afstemming met Vlaanderen. Dat is als volgt gevisualiseerd:

Legenda: CIW = Commissie Integraal Waterbeleid. Stuurgroep RBOM-DHZ = het bestuurlijk stroomgebiedsoverleg voor de Nederlandse partners in het Maas stroomgebied (rijk en regio). RBOM = Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas. DHZ = Deltaplan Hoge Zandgronden. RAOM = het Regionaal Ambtelijk Overleg Maas. De gestippelde pijlen geven de route aan via welke in beginsel issues kunnen worden geagendeerd van het Vlaams-Nederlands Bilateraal Wateroverleg en het Grensoverschrijdend Wateroverleg en omgekeerd. Het betreft indirecte lijnen via de Vlaamse en Nederlandse structuren. De doorgetrokken pijl tussen Stuurgroep RBOM/DHZ - RAOM en Bekkensecretariaat Maas geeft aan dat Nederlandse bestuurders (en ambtenaren) deelnemen aan het Bekkenbestuur Maas (en het Antwerpse vooroverleg daarvan, de Bestuursgroep Maasbekken Noord).

Benoemde uitdagingen

In de samenwerkingsagenda is een aantal uitdagingen genoemd. Deze liggen in een aantal zaken die de Nederlandse waterbeheerders als belemmering ervaren:

- Verschillen in (bestuurs-)cultuur. Het begrijpen hiervan is een belangrijke sleutel om samen verder te komen. Zo steekt Vlaanderen het bilaterale Vlaams-Nederlandse Wateroverleg ambtelijk in, terwijl er in Nederland een bestuurlijke afstemmingswens bestaat.
- De manier van zaken doen loopt uiteen. Is voor een directe Nederlander de eerste klap een daalder waard, een sfeergevoelige Vlaming hecht aan het opbouwen van een goede relatie

³ De ambitie voor de samenwerking met Vlaanderen is algemeen omschreven in het bestuursakkoord: "Ook zoeken we internationaal de samenwerking, bijvoorbeeld met onze burens in Vlaanderen."

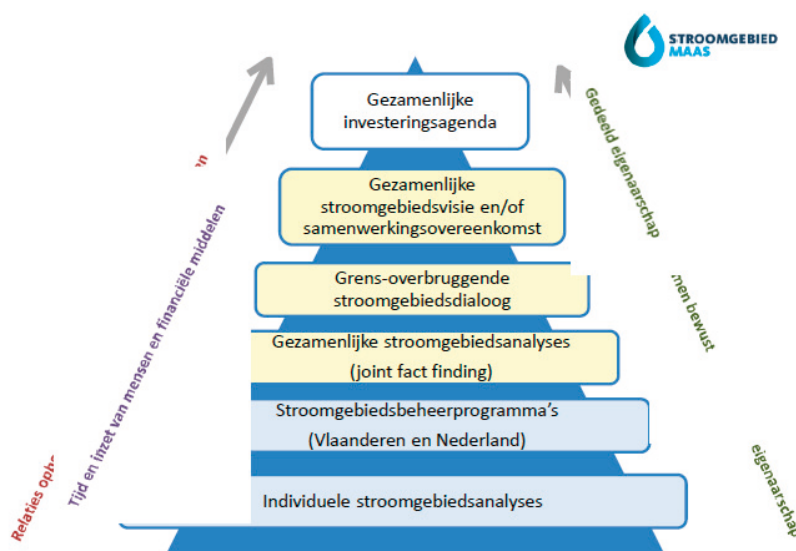
- alvorens tot zaken te komen.
- c. Asymmetrie in belangen. Als benedenstrooms gelegen partner is Nederland in de regel meer vragende partij dan Vlaanderen. Daarbij komt dat de prioriteit in Vlaanderen voor het waterbeheer van de Schelde beduidend hoger is dan voor de aanpak van waterkwaliteit in de kleine Kempische laaglandbeken in het grensgebied (Maas stroomgebied).
 - d. Tijd is een bondgenoot, geen vijand. Als je snel zaken wilt doen vanuit je eigen perspectief, dan wordt tijd al snel je belangrijkste vijand. De vraag is hoe effectief het is om als Nederlands waterschap een gesprek aan te knopen met je burens op basis van je eigen bevindingen/aannames over die ander. Alternatief is meer investeren in gezamenlijke analyses en onderzoeksprogramma's naar nieuwe oplossingsrichtingen en technologieën die op termijn mogelijk voor belangrijke doorbraken kunnen zorgen. Dat vraagt meer tijd en geduld, maar levert op termijn hoogstwaarschijnlijk meer op.
 - e. Verschillen in ruimtelijke ordening en geringe invloed van de waterbeheerders daarop. Bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen zijn onwenselijk voor het kunnen halen van doelen voor waterkwaliteit en een klimaat-robuuste zoetwatervoorziening. Daarom is het in elk geval belangrijk dat Vlaamse en Nederlandse partners kunnen inspreken op planontwikkelingen aan weerszijden van de grens. Een grotere uitdaging is het samen ontwikkelen van grensoverbruggende visies.

Wijze van opstellen van een samenwerkingsagenda

De samenwerkingsagenda stelt: *Een uitvoerbare ambitie sluit aan op die van het buurland. Een samenwerkingsagenda kun je als waterschap niet eenzijdig opleggen, maar stel je bij voorkeur SAMEN op.* (p 8).

Niveaus van samenwerking

In de samenwerkingsagenda wordt een zestal niveaus van samenwerking benoemd. Deze zijn afgeleid van de niveaus van grensoverschrijdende samenwerking die door de Nederlandse partners in het stroomgebied van de Maas zijn benoemd:

De samenwerkingsnota constateert dat de grensoverschrijdende samenwerking zich op de onderste twee niveaus bevindt en dat de eerste stappen voor het derde niveau bij de gezamenlijke meting van de waterkwaliteit van het Merkske zijn gezet.

Thematische samenwerking

In de samenwerkingsagenda is een vijftal thema's benoemd.

- A. Investeren in relaties, zoals het relaties opbouwen en samenwerkingskansen verkennen met Vlaamse en Nederlandse gemeenten (A1), met Boerenbond, Vlaamse landmaatschappij, Agentschap voor Natuur en Bos en Natuurpunt en de Nederlandse equivalenten daarvan (A2), samen optrekken met De Dommel en de provincie Noord-Brabant (A3) en de inzet en strategie voor de samenwerking met Vlaanderen coördineren met de Nederlandse partners in het stroomgebied van de Maas (A4).
- B. Verbeteren van de waterkwaliteit. Dit thema is verdeeld in 6 prioriteiten zoals het met de provincie Antwerpen organiseren van een gezamenlijk maatregelprogramma voor het Merkske (B1), afstemmen van KRW doelen en normen voor grensoverschrijdende en grensvormende waterlichamen (B2), verbeteren waterkwaliteit Mark/Boven Mark en Weerijsebeek/Aa of Weerijse (B3), grensoverschrijdende aanpak van akkerrandenbeheer met ZLTO, Boerenbond en Vlaamse Landmaatschappij (B4), gezamenlijk ontwikkelen van nieuwe zuiveringstechnieken (B5) en aanpak van wateroverlast en illegale diesellozingen in Transportzone Meer (B6).
- C. Aanpak waterschaarste – droogte. Hierin zijn genoemd het opstellen van een lange termijn strategie voor de aanpak van waterschaarste samen met Vlaamse en Britse partners (C1) en het uitwisselen van meetgegevens en ontwikkelen van afsprakenkader voor wateronttrekkingen in het stroomgebied van het Merkske (C2).
- D. Klimaatadaptatie. Hier gaat het om het samen met de provincie Antwerpen, De Boerenbond, Eco2 en ZLTO stimuleren en uitvoeren van klimaatadaptatiemaatregelen door Vlaamse en Nederlandse boeren in het stroomgebied van de Kleine Aa-Molenbeek. Hierin zijn ook de gemeenten Essen en Roosendaal betrokken (D1).
- E. Energietransitie. Dit betreft het verkennen van samenwerkingskansen voor een Regionale Energie Strategie van Noord-Brabant met Zeeland en Vlaanderen (E1).

3.4 Opvolging AB-besluit (1) met Vlaamse gemeenten komen tot gemeenschappelijke onderwerpen

Deelvragen

- 1. Heeft de verkenning met Vlaamse gemeenten naar gemeenschappelijke onderwerpen plaatsgevonden?
- 2. Zo ja, tot welke gemeenschappelijke onderwerpen is gekomen en hoe is daar vervolg aangegeven?

Beantwoording op hoofdlijnen:

a. Wat betreft het plaatsvinden van de verkenning met de Vlaamse gemeenten

Deze heeft niet plaatsgevonden bij het opstellen van de samenwerkingsagenda. Er is een beperkt aantal bilaterale contacten op bestuurlijk niveau met de Vlaamse gemeenten. Sprake is van een goed contact op projectmatig en uitvoerend niveau. Daar waar samenwerking is, wordt deze ook vaak weer opgevolgd door nieuwe samenwerkingsprojecten. Van Vlaamse kant is er een wens tot samenwerking in concrete projecten. Van Nederlandse kant (zie ook de samenwerkingspiramide) is er een behoefte om ook op ambitie- en visieniveau samen te werken. Aan een dergelijke meer beleidsgestuurde samenwerking is bij de Vlaamse partners weinig behoefte.

b. Wat betreft de gemeenschappelijke onderwerpen en de opvolging daarvan

Vlaamse gemeenten hebben weinig tot geen taken in het waterbeheer. Maatregelen rondom droogte en wateroverlast maatregelen lijken de belangrijkste gemeenschappelijke onderwerpen als het gaat om water. De meeste samenwerking waar ook de Vlaamse gemeenten zijn betrokken, vindt plaats in gebiedsontwikkelingsprojecten zoals 't Merkske en grenspark De Kalmthoutse Heide.

Onderbouwing

Verkenning met Vlaamse gemeenten

Uit de documentenstudie blijkt niet dat dat ten behoeve van het opstellen van de samenwerkingsagenda Vlaanderen (2019) Vlaamse gemeenten zijn geraadpleegd. De samenwerkingsagenda is een weergave van de bestaande samenwerking op dat moment aangevuld met een aantal kansen en ambities van de zijde van Brabantse Delta, zo blijkt uit de interviews.

De samenwerking met de Vlaamse gemeenten vindt vooral plaats in een aantal grensoverschrijdende projecten. Bijvoorbeeld in projecten als 't Merkske en het grenspark Kalmthoutse Heide. Ook zijn in 2019 zijn door het waterschap Brabantse Delta negen 'wateradviezen' gegeven op Vlaamse aanvragen van bedrijven in de gemeenten Hoogstraten, Merksplas en Ravels. De rol van de Vlaamse gemeenten in het waterbeheer is echter beperkt. Bovendien is sprake van een deels gerealiseerde en deel geambieerde overheveling van taken in de waterlopen van de gemeente naar intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (intercommunalen) en de provincie Antwerpen.

Het DB van het waterschap Brabantse Delta gaat binnenkort op werkbezoek bij de gemeente Essen. Het gaat er dan vooral om elkaar beter te kennen, dan 'weten we elkaar ook sneller te vinden wanneer dat nodig is' zoals bestuurders van beide kant van de grens het formuleren. De samenwerking met de Vlaamse gemeenten bestaat daarom nu vooral uit elkaar kennen, elkaar informeren en op een aantal punten operationele samenwerking (bijvoorbeeld dat bij veel neerslag in Vlaanderen aan Nederlandse zijde een stuw wordt opgezet). De beperkingen als gevolg van corona hebben de afgelopen twee jaar er wel voor gezorgd dat nieuwe kennismakingen niet hebben plaatsgevonden.

Gemeenschappelijke onderwerpen en hoe daar vervolg aan is gegeven

Uit de tweejaarlijkse verantwoording over de voortgang van de samenwerkingsagenda Vlaanderen blijkt dat met de volgende gemeenten op de volgende onderwerpen wordt samengewerkt.

Vlaamse gemeente	Projecten naar samenwerkingsthema
Stad Antwerpen	Grenspark Kalmthoutse Heide
Stabroek	Grenspark Kalmthoutse Heide
Kapellen	Geen projecten aangetroffen in de verantwoording
Kalmthout	Grenspark Kalmthoutse Heide
Essen	Grenspark Kalmthoutse Heide
Wuustwezel	Geen projecten aangetroffen in de verantwoording
Hoogstraten	Workshops Interreg 2 Zeeën project PROWATER
Merksplas	Integraal Water Project Merkske
Baarle-Hertog	Integraal Water Project Merkske
Turnhout	Integraal Water Project Merkske
Ravels	Integraal Water Project Merkske, Proeftuin Regte Heide

Uit de interviews blijkt dat de gemeenschappelijke onderwerpen voor samenwerking met de Vlaamse gemeenten vanuit Vlaamse zijde vooral worden gezien in kennisuitwisseling (bijvoorbeeld modelbestekken), grensoverschrijdend aanbesteden en bermbeheer. De behoefte ligt vooral in praktische, concrete samenwerking al dan niet in projectvorm. Dat botst nog wel eens met de wens van Nederlandse partners die vanuit een brede visie willen werken naar de praktijk. Er zijn ook voorbeelden waarin goed wordt samengewerkt op een meer pragmatisch niveau, zoals in het IWP Merkske. Hier is meer gewerkt vanuit een gedeelde beeldvorming (gezamenlijke analyses van een toestand – functioneren van een watersysteem in het grensgebied (joint fact finding) en mede op basis daarvan vormgeven van gezamenlijke beekherstelprojecten. Het waterschap zou graag meer op deze manier willen werken. Maar vind hiervoor niet altijd aansluiting bij Vlaamse partners zoals bij de Strijbeekse beek.

3.5 Opvolging AB-besluit (2 Belgisch-Nederlands grensoverleg benutten om te komen tot samenwerkingsagenda)

Deelvragen

3. Is het Belgisch-Nederlands grensoverleg benut om tot een samenwerkingsagenda te komen?
4. Zo ja, tot welke samenwerkingsagenda is gekomen?
5. Op welke wijze en met welke partners wordt uitvoering gegeven aan deze samenwerkingsagenda?
6. Indien gekomen is tot gemeenschappelijke onderwerpen en een samenwerkingsagenda, hoe verhouden de daarin gekozen onderwerpen zich tot de als actueel ervaren opgaven bij de partners van de Vlaams-Nederlandse samenwerking?

Beantwoording op hoofdlijnen:

a. Wat betreft het benutten van het Belgisch-Nederlands grensoverleg

Het Belgisch-Nederlands grensoverleg (BENEGO) is niet benut voor het opstellen van de samenwerkingsagenda. Er vindt nu een onderzoek plaats naar de toekomstige invulling van BENEGO (inhoudelijke thema's en organisatie). De Vlaamse gemeenten direct aan de grens voelen de noodzaak het meest tot samenwerking met hun Nederlandse buurgemeenten en bij water-gerelateerde ontwikkelingen en gebiedsontwikkelingen met een watercomponent ook met het waterschap Brabantse Delta. Denk aan de samenwerking rondom 't Merkske en grenspark De Kalmthoutse Heide. BENEGO is ook niet benut voor de uitvoering van de samenwerkingsagenda.

Daarnaast zijn er diverse andere grensoverschrijdende overleggen, zoals de internationale Maas- en Scheldec commissies (IMC en ISC), het GOW en Maasbekken-Noord overleg. Dit zijn overlegvormen die weinig frequent zijn (vaak jaarlijks) en die veelal het karakter hebben van ontmoeting en informatie-uitwisseling op ambtelijk en soms ook bestuurlijk niveau. Daarbij moet opgemerkt worden dat de Internationale Maas en Schelde commissies van een andere orde zijn dan het Bekkenbestuur Maas, de bestuursgroep Maasbekken Noord en de GOW Molenbeek-Mark.

De IMC en ISC zijn multilaterale overleggen met alle oeverstaten van de rivieren en dus niet alleen in Vlaanderen en Nederland. Deze hebben een formeel verdrag als basis en worden aangestuurd vanuit delegaties op hoog ambtelijk niveau.

b. Wat betreft de inhoud van de samenwerkingsagenda

De samenwerkingsagenda wordt vanuit het BENEGO niet van inhoud voorzien. De grensoverschrijdende overleggen, zoals Maas- en Scheldec commissies, het GOW en Maasbekken-Noord overleg zijn eveneens weinig agenderend voor de samenwerkingsagenda. Veel animo voor intensivering is niet waarneembaar. Respondenten (zowel Vlaamse als Nederlandse?) geven aan dat daarom pragmatisch gekeken moet worden. Het is daarin de kunst om aan te haken als er enthousiasme is aan zowel Vlaamse als Nederlandse kant voor een bepaald project of thema.

c. Wat betreft de uitvoering van de samenwerkingsagenda

De uitvoering van de samenwerkingsagenda wordt zeer beperkt beïnvloed vanuit de grensoverschrijdende overleggen zoals hierboven benoemd. Van de samenwerkingsagenda gaat geen expliciete sturing uit op de daadwerkelijke grensoverschrijdende samenwerking. Het is geen gezamenlijke agenda waar de Vlaamse partners zich aan verbonden hebben. De samenwerkingsagenda is vooral een beschrijving van de feitelijke grensoverschrijdende samenwerking aangevuld met een aantal ambities. Bijvoorbeeld op het vlak van de energietransitie. Of de ambitie om de samenwerking op een 'hoger' planmatig niveau te krijgen door bijvoorbeeld gezamenlijke plan- en visievorming. Het zijn deze ambities waar vooralsnog in de praktijk geen handen en voeten aan wordt gegeven. De Vlaamse partners hebben geen ambities op dit vlak, zij werken het liefst samen in concrete projecten en uitvoering. De grensoverschrijdende samenwerking vindt daarom plaats op het niveau van

gezamenlijke projecten, elkaar informeren en operationele samenwerking in het beheer van waterlopen.

d. Wat betreft de actualiteit van de samenwerkingsagenda

De actualiteit van de samenwerkingsagenda wordt zeer beperkt beïnvloed vanuit de grensoverschrijdende overleggen zoals hierboven benoemd. De als actueel ervaren thema's op dit moment komen grotendeels overeen met de thema's in de samenwerkingsagenda.

Onderbouwing

Benutten Belgisch-Nederlands grensoverleg (BENEGO)

Uit de documentenstudie blijkt dat dit een ambitie was. Uit zowel de documentenstudie als de interviews blijkt dat dit niet is gerealiseerd. Dit komt doordat bleek dat BENEGO niet de juiste route is. De Vlaamse grensgemeenten doen weinig met water en hebben relatief weinig taken op dat vlak. Met de provincie Antwerpen en de Vlaamse Milieumaatschappij is veel meer overlap. De samenwerking richt zich daarom vooral op deze Vlaamse partners.

Uit de interviews komt naar voren dat het Belgisch-Nederlands grensoverleg niet meer wordt benut voor de samenwerkingsagenda vanuit het waterschap Brabantse Delta. Het waterschap is nu slechts agendalid om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen. De gesproken grensgemeenten zowel aan Nederlandse als aan Vlaamse kant vinden het BENEGO wel een goed overleg en een voertuig om projecten tussen grensgemeenten overeen te komen. Zij geven aan dat het BENEGO een wettelijke structuur nl een BGTS (grensoverschrijdende gemeenschappelijke regeling in Benelux verband) is en dat het daarmee een structuur kan zijn waaraan grensoverschrijdende samenwerkingen kunnen worden verbonden. Volgens de gesproken grensgemeenten zouden ook andere partners voor bepaalde projecten hierbij aan kunnen schuiven.

BENEGO voert op dit moment zelf een onderzoek uit naar haar positie. Uit de interviews komt naar voren dat de gemeenten direct aan de grens de noodzaak tot samenwerking het meest voelen. Er zijn hierin ook velerlei reeds langdurige samenwerkingen gaande. Dit gebeurt ook op het gebied van water- en gebiedsontwikkeling zoals het Integraal Waterproject 't Merkske, het Grenspark de Kalmthoutse Heide en het verbeteren van de waterkwaliteit van de aandachtsgebieden Mark/Boven-Mark en Weerijsebeek/Aa of Weerijse. Gemeenten aan beide zijden van de grens geven aan dat zij met hun buurgemeenten reeds langlopende samenwerkingen hebben van meer pragmatische samenwerking op uitvoeringsniveau (brandveiligheid in grensgebieden) tot gebiedsgerichte ontwikkeling zoals de grensparken (bijvoorbeeld de Kalmthoutse Heide). Het verbeteren van de waterkwaliteit is één van de onderwerpen in deze gebiedsgerichte samenwerkingen.

Benutten grensoverschrijdende wateroverleggen

De grensoverschrijdende overleggen op het gebied van water zijn: de Internationale Maas- en Scheldec commissies (IMC en ISC), het GOW en Maasbekken-Noord overleg. Uit de interviews blijkt dat het overlegvormen zijn die weinig frequent zijn (vaak jaarlijks) met veelal het karakter van ontmoeting en informatie-uitwisseling. Daarbij moet opgemerkt worden dat de Internationale Maas en Schelde commissies van een andere orde zijn dan het Bekkenbestuur Maas, de bestuursgroep Maasbekken Noord en de GOW Molenbeek-Mark.

De IMC en ISC zijn multilaterale overleggen met alle oeverstaten van de rivieren en dus niet alleen in Vlaanderen en Nederland. Deze hebben een formeel verdrag als basis en worden aangestuurd vanuit delegaties op hoog ambtelijk niveau. Zowel aan Vlaamse kant als aan Nederlandse kant wordt ontmoeting als belangrijk ervaren, zodat men op de hoogte blijft van de verschillende ontwikkelingen aan beide kanten van de grens, elkaar beter te leren kennen en stappen te zetten om concrete projecten op te zetten. Door de invloed van corona is het aantal fysieke overleggen tijdelijk ook verminderd. Wel is dankzij

corona een goede aanloop gemaakt in elkaar digitaal te vinden. De afstand is digitaal veel kleiner geworden.

Het grenswateroverleg (GOW Molenbeek Mark) in de huidige vorm levert volgens geïnterviewden weinig op bovenop de belangrijke netwerkfunctie. Veel animo voor intensivering is niet waarneembaar. Respondenten geven aan dat daarom pragmatisch gekeken moet worden. Het is daarin de kunst om aan te haken als er enthousiasme is aan zowel Vlaamse als Nederlandse kant voor een bepaald project of thema.

Wat het grensoverschrijdend samenwerken bemoeilijkt is dat een grensoverschrijdende bestuurlijke component ontbreekt. De bestuurlijke structuren in Nederland en Vlaanderen zijn heel verschillend. Het is daarom volgens respondenten belangrijk om aan te sluiten waar bestuurders elkaar al ontmoeten. Bijvoorbeeld via de zogenaamde Binnestebuiten initiatieven (met veldbezoeken), deze bestaan uit ambtelijk en bestuurlijk veldbezoeken/bijeenkomsten rond reeds bestaande projecten. Hier wordt aan beide kanten van de grens de waarde van de samenwerking in gezien.

Inhoud van de samenwerkingsagenda

De samenwerkingsagenda is noch ten tijde van het opstellen ervan noch op enig moment daarna gevoed vanuit het Belgisch-Nederlands grensoverleg. Dat betekent niet dat er geen samenwerking of contact is met de gemeenten aan zowel de Vlaamse als Nederlandse kant van de grens. De samenwerking komt wisselend op initiatief van het waterschap Brabantse Delta of de gemeenten tot stand.

Zoals reeds hierboven aangegeven wordt de samenwerkingsagenda vanuit BENEGO niet van inhoud voorzien, omdat water een zeer klein onderdeel is van dit overleg. Het waterschap de Brabantse Delta is nu nog slechts agendalid om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen.

De andere grensoverschrijdende overleggen (de Internationale Maas- en Scheldecocommissies, het GOW en Maasbekken-Noord overleg) zijn weinig agenderend voor de samenwerkingsagenda. Respondenten geven aan dat deze overleggen zich concentreren op het elkaar ontmoeten en het uitwisselen van informatie.

Uitvoering van de samenwerkingsagenda

In de tabel in paragraaf 3.4 is de inhoud van de samenwerking met de Vlaamse gemeenten weergegeven. Respondenten geven aan dat een pragmatische aanpak waar sprake is van gezamenlijke belangen aan beide kanten van de grens er toe leidt dat de samenwerking doeltreffend is.

Er zijn twee succesvolle vormen van de samenwerking: samenwerking op uitvoerend niveau (bijvoorbeeld beheer, onderhoud) en in de Interregprogramma's en -projecten. De samenwerking tussen Nederlandse en Vlaamse partners is inmiddels volgens respondenten een automatisme geworden in de uitvoering van concrete (Europese) projecten en werken. Het is daarmee steeds meer een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijkse werk en partners vinden elkaar in sommige gevallen al enkele tientallen jaren in opeenvolgende projecten. Interreg ordent aan beide kanten van de grens de samenwerking. De partijen zitten dan meteen veel minder vrijblijvend aan tafel. Naar de toekomst toe is deze Europese mal volgens Nederlandse en Vlaamse partners goed te benutten om tot meer samenwerking te komen. Europese projecten organiseren is een aparte tak van sport die (voor)investering van mensen en middelen vergt. Ook hier is volgens respondenten pragmatisme belangrijk, waarbij het doel de middelen heiligt.

Volgens vooral Nederlandse respondenten kan mogelijk nagedacht worden over het opzetten van een samenwerkingsstructuur op het niveau van Brabant en Vlaanderen, geïnitieerd door de Nederlandse overheden (waterschappen en provincie samen), maar wel breed gedragen door de Vlaamse partners. Dit idee is gelanceerd in één van de eerste interviews en later getoetst in andere interviews, waarbij aan Nederlandse kant bij vier partners is aangegeven dat een administratieve samenwerkingsstructuur ondersteunend kan zijn voor de grensoverschrijdende samenwerking.

In dat verband achten respondenten het cruciaal om: 1), op de goede ooghoogte aan te haken op de organisatiestructuren in Vlaanderen (institutionele ritssluiting), 2), een helder beeld te ontwikkelen waar de belangen van de Vlaamse partners (ook buiten het waterdomein) liggen en 3), persoonlijke en

professionele relaties op alle bestuurslagen op te bouwen (tussen experts, ambtenaren en bestuurders). Aan Vlaamse zijde is aan een dergelijke samenwerkingsstructuur in deze vorm, anders dan de bestaande structuren, door geen van de respondenten een behoefte geuit.

Actualiteit van de samenwerkingsagenda

De actualiteit van de samenwerkingsagenda wordt zeer beperkt beïnvloed vanuit de grensoverschrijdende overleggen. Uit de gesprekken blijkt dat de verschillende partners aan beide kanten van de grens de komende vijf jaar de handen vol hebben om de waterkwaliteit en kwantiteit te verbeteren. Daaraan zijn de klimaatthema's op het gebied van wateroverlast en droogte goed te koppelen. Hier moet volgens respondenten de urgentie op. Op deze thema's is iedereen mee. Als zowel in Vlaanderen als in Nederland het belang wordt ingezien en je elkaar kunt helpen dan gaat het ook echt werken. Daarbij is de inzet sterk afhankelijk van de bestuurlijke ambitie en capaciteit die men ervoor over heeft. Als men samen tot bijvoorbeeld meer Europese projecten wil komen, dan moet je daar ook in (voor)investeren om tot succesvolle aanvragen te komen. Daarvoor zijn trekkers nodig.

3.6 Opvolging AB-besluit (3) zo mogelijk tweejaarlijks rapporteren aan AB over de samenwerking

Deelvragen

7. Op welke wijze en waarover wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd als het gaat om de samenwerking met Vlaanderen?
8. Op welke wijze wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd over de opvolging van het AB-besluit van 22 augustus 2018 naar aanleiding van het rekenkameronderzoek Samenwerking Vlaanderen?

Beantwoording op hoofdlijnen:

a. Wat betreft het informeren van het AB over de samenwerking met Vlaanderen

Het AB is op twee manieren geïnformeerd over de samenwerking met Vlaanderen:

- Kaderstellend in de vorm van het vaststellen van de samenwerkingsagenda Vlaanderen (2019).
- Informerend over de voortgang en resultaten van de samenwerkingsagenda Vlaanderen. Een keer in 2020 en één keer in 2022.

b. Wat betreft het informeren van het AB over de opvolging van het AB-besluit

Het AB heeft twee voortgangsrapportages ontvangen en wordt over de voortgang van grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten ook separaat geïnformeerd.

Er zijn tussentijds geen aanpassingen in de samenwerkingsagenda doorgevoerd.

Onderbouwing

Informeren van het AB over de samenwerking met Vlaanderen

Het AB is op twee manieren geïnformeerd over de samenwerking met Vlaanderen:

- Kaderstellend in de vorm van het vaststellen van de samenwerkingsagenda Vlaanderen (2019).
- Informerend over de voortgang en resultaten van de samenwerkingsagenda Vlaanderen. Een keer in 2020 en één keer in 2022.

De voortgangsrapportages uit 2020 en 2022 zijn opgebouwd langs de thema's en prioriteiten van de samenwerkingsagenda. Per prioriteit is aangegeven wat op welke wijze is gerealiseerd.

Het informeren van het AB is volgens respondenten sprake van een meersporen aanpak; jaarlijks wordt het AB geïnformeerd over de stand van zaken. Twee voortgangsrapportages zijn gestuurd waarbij voor de voortgangsrapportage van 2022 geen vragen gesteld zijn. Het AB heeft het onderwerp Vlaanderen niet geagendeerd voor verdere bespreking.

Daarnaast wordt het AB geïnformeerd over de voortgang van individuele projecten: als die worden afgerond of er zijn relevante ontwikkelingen, dan worden die met het bestuur gedeeld. Met betrekking tot de Commissie watersystemen wordt het AB meegenomen in ontwikkelingen en projecten.

Informeren van het AB over de opvolging van het AB-besluit

Het AB is in juli 2019 geïnformeerd over de opvolging van het AB-besluit met het voorleggen van de samenwerkingsagenda Vlaanderen. De verbinding met het AB kan beter. Uit interviews komt naar voren dat het enthousiasme ook vaker gedeeld kan worden met het AB, bijvoorbeeld door twee keer per jaar iets te organiseren met de commissie en het AB. Mogelijk ook een keer aan de andere kant van de grens.

Uitvoering van de samenwerkingsagenda

De voortgangsrapportages uit 2020 en 2022 zijn de informatiebronnen waarmee het Algemeen Bestuur wordt geïnformeerd over de uitvoering van de samenwerkingsagenda.

De voortgangsrapportage van 17 juni 2020 leidt tot vragen vanuit het Algemeen Bestuur. Een van de fracties (Water Natuurlijk) stelt een aantal vragen. Bijvoorbeeld of iemand de samenhang tussen alle acties bewaakt en zoekt naar combinaties. Daarop wordt vanuit het Dagelijks Bestuur aangegeven dat er meerdere overlegvormen zijn waar de samenhang gevonden kan worden. Concreet gaat het om de (Nederlandse) werkgroep Buurlanden (Maas stroomgebied), het Vlaamse Bekkenstuur Maas, Bestuursgroep Maasbekken Noord en het grensoverschrijdend wateroverleg Molenbeek-Mark. De fractie geeft aan dat vanuit Vlaanderen belangstelling om grondwateronttrekkingen in het beekdal van het Merkske beter af te stemmen. De fractie mist een actie in wording in de verantwoording: een voorstel om water vast te houden in grachten langs agrarische percelen, waarbij landbouwers zelf het stuwpeil beheer in handen nemen. Daarop antwoordt het Dagelijks Bestuur dat alle partners voorstellen en ideeën voor samenwerking kunnen inbrengen gebiedsproces van het Integraal Waterproject Merkske. De initiatiefnemer die door de fractie is genoemd, heeft inmiddels het initiatief teruggetrokken.

Actualiteit van de samenwerkingsagenda

Er zijn geen aanpassingen in de samenwerkingsagenda doorgevoerd. Het Dagelijks Bestuur informeert het AB daarmee logischerwijs niet over aanpassingen in de samenwerkingsagenda als gevolg van actuele ontwikkelingen. Het Algemeen Bestuur agendaert niet op eigen initiatief actuele thema's voor de samenwerking met Vlaanderen.

BIJLAGE

GEHANTEERDE BRONNEN

Bijlage 1: Gehanteerde bronnen

Documenten

- Samenwerkingsagenda Vlaanderen (2019)
- AB-besluit rekenkameronderzoek Samenwerking Vlaanderen (2018)
- Agenda's en verslagen van Grensoverschrijdend Wateroverleg (GoW) periode 2018-2022
- Agenda's en verslagen van Bestuurlijk overleg Buurlanden periode 2018-2022
- Agenda's en verslagen van Werkgroep Buurlanden periode 2018-2022
- Agenda's en verslagen van informeel overleg Nederland-Vlaanderen i.v.m. waterschaarste en droogte (2019)
- Agenda's en verslagen van Bestuursgroep Maasbekken Noord periode 2018-2021
- Agenda's en verslagen van Maaslunch (2019) en Cross Border Water Rendez-vous Meuse Region (2022)
- Gespreksverslag Bestuurlijke betrokkenheid (intern overleg met DB-leden) bij grensoverschrijdende samenwerking (2020)
- Oplegnotitie bestuurlijk ambassadeursschap (2021)
- Kansen voor versterking samenwerking tussen Noord-Brabant en Vlaanderen, "It takes two to tango" (2020)
- Diverse Nederlandse inspraakreacties op Vlaamse gebiedsplannen en verzoeken om reactie op Nederlandse gebiedsplannen vanuit Nederlandse zijde, periode 2019-2021

Respondenten

Functie	Organisatie
Dijkgraaf	Waterschap Brabantse Delta
Lid DB	Waterschap Brabantse Delta
Regisseur Vlaams-Nederlandse samenwerking	Waterschap Brabantse Delta
Gebiedsadviseur, Mark en zijbeken, Merkske	Waterschap Brabantse Delta
Gebiedsadviseur, gebiedsproces Kleine Aa-Molenbeek	Waterschap Brabantse Delta
Senior plantoetser/vergunningverlener	Waterschap Brabantse Delta
Senior beleidsadviseur innovatie en duurzaamheid	Waterschap Brabantse Delta
Beleidsadviseur	Gemeente Roosendaal
Bestuursadviseur	ABG-gemeenten
Burgemeester en wethouder	Gemeente Woensdrecht
Burgemeester	Gemeente Zundert
Programmamanager water en bodem	Provincie Noord-Brabant
RAO-voorzitter Schelde	Provincie Zeeland
Projectmanager Europese projecten	ZLTO
Coördinator Natuurbeheer West-Brabant	Natuurmonumenten
Burgemeester	Gemeente Essen
Expert Land	Gemeente Hoogstraten
Afdelingshoofd Planning Integraal Waterbeleid en Gebiedsgerichte Werking Water	Vlaamse Milieumaatschappij
Bekkensecretaris Maas	Vlaamse Milieumaatschappij
Teamverantwoordelijke meetnet oppervlaktewater	Vlaamse Milieumaatschappij
Project & Communication Manager	Departement Omgeving
Directeur Integraal Waterbeleid	Provincie Antwerpen

Raadgever Omgeving bij Kabinet Vlaams minister van Justitie en Handhaving	Departement Omgeving
Projectcoördinator Oost-Vlaanderen, Antwerpen	Agrobeheercentrum

Bijlage 2: Bestuurlijke reactie

Rekenkamercommissie Waterschap Brabantse Delta
De heer drs. W. van Deursen, voorzitter
per e-mail

Uw schrijven van : 8 augustus 2022
Uw kenmerk : 558727
Zaaknummer : 558821
Ons Kenmerk : 559767
Behandeld door : de heer A. Merks
Doorkiesnummer : 076 564 10 62
Datum : 16 augustus 2022
Verzenddatum : 16 augustus 2022

Onderwerp: bestuurlijke reactie rapport Voortgangsonderzoek samenwerking met Vlaanderen

Geachte heer Van Deursen,

Het dagelijks bestuur heeft met interesse kennisgenomen van de Nota van bevindingen – opvolgonderzoek samenwerking met Vlaanderen. Het dagelijks bestuur herkent het samenvattend beeld en onderschrijft de conclusies uit de nota. Door het in 2019 bestuurlijk vaststellen van een aanpak voor samenwerking met Vlaamse partners (“SAMEN grenzen overbruggen, Aanpak samenwerkingsagenda Vlaanderen”) heeft het algemeen bestuur, zoals de rekenkamercommissie aangeeft, opvolging gegeven aan het eerdere rekenkameronderzoek op dit thema. Op basis van interviews en documenten concludeert de rekenkamercommissie dat Vlaamse partners geen behoefte hebben aan een overall Vlaams-Nederlandse samenwerkingsagenda op een meer abstract en visionair niveau. Ook niet aan een ondersteunende gezamenlijke administratieve structuur daarvoor. Vlaamse partners werken het liefst bottom-up samen in projecten en uitvoering. Europese financiering vormt daarbij een belangrijk vliegwiel om grens-ontkennend aan concrete resultaten te werken. Uit dergelijke projecten komen vaak weer nieuwe samenwerkingsideeën en projecten voort.

De rekenkamercommissie concludeert dat een verkenning voor de ontwikkeling van een samenwerkingsagenda met Vlaamse gemeenten niet heeft plaatsgevonden. Het dagelijks bestuur plaatst hierbij de kanttekening dat er wel ambtelijke contacten zijn geweest van gebiedsadviseurs met collega's van een aantal Vlaamse gemeenten, de Vlaamse Milieumaatschappij, provincie Antwerpen en Bekkensecretariaat Maas. Ook is een screening uitgevoerd van de bestuursakkoorden 2019-2025 van Vlaamse grensgemeenten. Tenslotte heeft het waterschap samen met het BENEGO secretariaat een bestuurlijke bijeenkomst georganiseerd op Bouvigne. Conclusie was dat een nadere verkenning met alle Vlaamse grensgemeenten niet doelmatig zou zijn omdat Vlaamse gemeenten, zoals de rekenkamercommissie in de nota ook constateert, een beperkte rol spelen in het waterbeheer. Aansluitend op de pragmatische, organische Vlaamse werkwijze zet het bestuur in op natuurlijke momenten voor bestuurlijke kennismakingsgesprekken met Vlaamse partners (waaronder gemeenten). Zoals afspraken die voortvloeien uit lopende samenwerkingsverbanden (o.a. Grenspark Kalmthoutse Heide en het Integraal Water Project Merkske). Een voorbeeld is de uitnodiging van de burgemeester van Essen aan het dagelijks bestuur voor een bestuurlijke ontmoeting.

Voor de samenwerking op het terrein van waterbeheer richt het waterschap zich in eerste instantie op de belangrijkste Vlaamse waterbeheerders zoals Vlaamse Milieumaatschappij, provincie Antwerpen en het Bekkensecretariaat Maas. In Europese projecten komen we daarnaast diverse andere partners tegen, van drinkwatermaatschappijen, watering, Aquafin, het Proefcentrum Hoogstraten tot natuurterreinbeheerders en belangenbehartigers vanuit de agrarisch sector.

Het dagelijks bestuur onderstreept het belang van de drie aanbevelingen. Ze sluiten goed aan op in de 2019 ingezette aanpak. We maken hierbij de volgende aanvullende opmerkingen:

Aanbeveling 1: Bouw voort op de bestaande grensoverschrijdende projecten en relaties met de belangrijkste waterpartners en zorg voor evenwichtige financiering vanuit beide zijden.

De lopende Europese projecten bevinden zich in de afrondende fase. In 2023 volgen nieuwe oproepen voor projectvoorstellen van een aantal Europese programma's (o.a Interreg Vlaanderen-Nederland en LIFE). Helaas wordt het Interreg programma 2 Zeeën, door vertrek van de Britten uit de Europese Unie, beëindigd. De adviezen van de Droogteadviescommissie Noord-Brabant en het Vlaamse Expertpanel voor de aanpak van wateroverlast, droogte en waterkwaliteit vormen een belangrijk momentum voor de ontwikkeling van nieuwe projectvoorstellen. We kijken daarbij naar zowel naar de waterketen als watersystemen. De subsidiecoördinatoren van de provincie Noord-Brabant en de waterschappen trekken hiervoor samen op. Uit een fondsenscan in opdracht van de provincie blijkt dat er goede kansen liggen op prioritaire onderwerpen voor de waterschappen: klimaatrobuuste en veerkrachtige waterlandschappen, hergebruik van effluent voor zoetwatervoorziening en maatregelen in de landbouwsector. Voor de ontwikkeling van succesvolle projectvoorstellen kan het waterschap veel leren van Vlaanderen. Partijen als het Departement Omgeving, Natuurpunt, Agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Milieumaatschappij hebben veel ervaring met het binnenhalen en runnen van Europese projecten.

Aanbeveling 2: Schoenmaker houdt je bij je thematische leest en check als AB of de grensoverschrijdende samenwerking afdoende wordt ingezet om de eigen doelen te bereiken.

Deze aanbeveling is in lijn met de in 2019 ingezette aanpak. Het waterschap blijft inzetten op langjarige projectmatige samenwerking op deze hoofdthema's, die van groot belang zijn voor het kunnen halen van de Kaderrichtlijn Water doelstellingen in de Nederlandse delen van de waterlichamen (uiterlijk in 2027). Maar ook voor een structurele aanpak van droogte. 'Elke druppel telt' begint in de brongebieden in de Vlaamse Kempen. Zo is het voor een doelmatige herinrichting van het Markdal belangrijk om het brongebied nabij Koekhoven te betrekken en met Vlaanderen ook te blijven werken aan herstel van de Noordermark en 't Merkske.

Het betreft overigens een gedeeld Vlaams-Nederlands belang. Zo moet Vlaanderen zelf voldoen aan KRW-opgaven voor de Vlaamse waterlichamen, mag men waterkwaliteitsproblemen niet afwentelen op Nederland en heeft Vlaanderen voor de zoetwatervoorziening ook groot belang bij klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen. Grens-ontkennende samenwerking blijft daarvoor een belangrijk instrument. In het kader van dossiervorming voert het waterschap samen met het Rijk en kennisinstituten bronnenanalyses uit voor de waterlichamen in het grensgebied. Mede op basis van Vlaamse gegevens. Deze analyses maken duidelijk wat het Vlaamse aandeel is voor het kunnen halen van de Nederlandse KRW doelen en normen.

Aanbeveling 3: Leer van andere waterschappen over grensoverschrijdende samenwerking.

In de werkgroep en het bestuurlijk overleg buurlanden Maas wisselt het waterschap ervaringen uit met andere waterschappen, Rijkswaterstaat, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en RIWA-Maas. Samen wordt ook gewerkt aan opties om elkaar te versterken in de afstemming en samenwerking met de buurlanden (Duitsland, Wallonië en Vlaanderen). Ervaringsdeskundigen van andere waterschappen en uit de buurlanden worden regelmatig uitgenodigd om onderwerpen toe te lichten en om van gedachten te wisselen over nieuwe agenderings- en samenwerkingskansen. Ook in Unieverband en binnen het Regionaal Bestuurlijk Overleg Schelde vindt uitwisseling plaats.

Afsluitend dankt het dagelijks bestuur de rekenkamercommissie voor het uitgevoerde onderzoek. De aanbevelingen helpen daarbij om de focus en de inzet in de aanpak voor Vlaams-Nederlandse samenwerking scherp en doelmatig te houden.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur,
De 2e loco-dijkgraaf

De secretaris-directeur

drs.Th.J.J.M. Schots

dr. A.F.M. Meuleman

Bijlage 3: Nawoord

Zaaknr. : 500302
Kenmerk : 568000

Nawoord

De rekenkamercommissie bedankt het dagelijks bestuur voor de bestuurlijke reactie. De rekenkamercommissie constateert dat het dagelijks bestuur de bevindingen uit het onderzoek herkent en de conclusies en aanbevelingen onderschrijft. Het dagelijks bestuur plaatst een kanttekening bij de bevindingen over het verkennen van een samenwerkingsagenda met Vlaamse gemeenten. In dit nawoord geven wij hierop en reactie.

In de bevindingen is aangegeven dat zeker gepoogd is deze verkenning op te starten, maar dat al snel ambtelijk en bestuurlijk werd geconstateerd dat de route via het Belgisch Nederlands grensoverleg (Benego) om meerdere redenen, waaronder de beperkte rol van Vlaamse gemeenten op het gebied van waterbeheer, niet kansrijk werd geacht. De rekenkamercommissie constateert dat inderdaad op ambtelijk en op bestuurlijk niveau contacten zijn met Vlaamse gemeenten, maar tot een samenwerkingsagenda heeft dat niet geleid. Het ontbreken van deze samenwerkingsagenda vormt gezien de beperkte taken van Vlaamse gemeenten op het vlak van water geen bedreiging voor de grensoverschrijdende samenwerking. Het hebben van ambtelijke en bestuurlijke relaties met de Vlaamse gemeenten maakt het mogelijk dat het waterschap in voorkomende gevallen snel en makkelijk op de radar kan komen.

De rekenkamercommissie spreekt de verwachting uit dat het dagelijks bestuur, na bespreking met en akkoord door het algemeen bestuur, onverminderd inzet op de uitvoering van de aanbevelingen.

Tot slot danken wij de onderzoekers van B&A voor de uitstekende en soepele wijze waarop dit onderzoek is uitgevoerd. Onze dank gaat ook uit naar de leden van het dagelijks bestuur en de medewerkers van het waterschap, vertegenwoordigers van lokale- en provinciale overheden, ZLTO en Natuurmonumenten, voor het verlenen van hun medewerking aan dit onderzoek. Speciale dank aan de Vlaamse partners van het waterschap voor deelname aan de interviews.

Graag lichten wij het rapport toe in de commissievergadering Watersystemen van het algemeen bestuur op 12 oktober 2022.

Met vriendelijke groet,

William van Deursen
Voorzitter rekenkamercommissie

Waterschap Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor veilige dijken en kades, zuivert rioolwater, verbetert en bewaakt de kwaliteit van het oppervlaktewater en regelt de hoogte van het water in Midden- en West-Brabant. Bij de uitvoering van deze taken werken wij samen met inwoners, agrariërs, bedrijven en anderen. Hierbij houden we rekening met de belangen van de samenleving en bereiden ons voor op toekomstige ontwikkelingen.

Waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520, 4801 DZ Breda
T 076 564 10 00
info@brabantsedelta.nl
www.brabantsedelta.nl